

СМЕРТЕЛЬНІ ШАХИ

На тріснутому оглядовому екрані з'явилася Церера, що сірою кулькою висіла в безмежному чорному просторі. Навігаційна система писнула, сповістивши про завершальний етап рейсу. Марко Ґалаґан ледаче перевірів параметри маршруту, скуйовдив біляву чуприну й розслаблено відхилився в пілотському кріслі. Звичайна рутинна. Хлопець уже вп'яте летів до Церери на старенькому «водовозі» компанії «Гексагон». Коли Марко вперше потрапив на облявок цієї іржавої шкарабайки, думав, що вона обов'язково розвалиться за першого ж відчалування від марсіанського космопорту. Як увімкнулися маршові двигуни, капітанський місток немилосердно трусило, і хлопець до хрускоту в пальцях учепився в підлокітники. Зараз від згадки про той, здавалося, ніби давній політ, на обличчі Марка з'явилася легка усмішка. Тепер він був упевнений, що «Старигань» витримає все: хоч входження в земну атмосферу, хоч гравітаційний маневр на орбіті Юпітера чи навіть проліт в атмосфері Венери.

Ґалаґан відвів погляд від логотипу «Гексагона» на керівній панелі й поглянув на екран. Блакитні очі ледь примружилися. Грандіозна Церера вже займала увесь огляд. На сірій поверхні то тут, то там виблискували гідрокар'єри — комплекси з видобування водяного льоду. Марко активував маневрові двигуни, і «Старигань» упевнено вийшов на орбіту карликової планети. Синхронізувавши рух, «водовоз» зависнув над одним із гідрокар'єрів. Керував там Ал, пенсіонер, у якого відмовили ноги і який погодився працювати на застарілому гідрокар'єрі. Усі інші кар'єри давно були

автоматизовані, і лише цей потребував присутності людини. Мабуть, компанія вирішила залишити його як музей. Тож усю виручку від роботи Ал пересилав доньці, яка жила на Марсі та ледь давала собі раду.

— Мені вже байдуже, — якось махав він сухою рукою, — а їй копійка для придбання житлового боксу.

Ал тут і жив, маючи під опікою трьох андроїдів обслуги.

Марко запустив програму завантаження, черево «Стариганя» розкрилося, і до поверхні Церери полинули гнучкі маніпулятори із захоплювачами. Хлопець усміхнувся про себе й згадав знайомство з Алом.

За першого підльоту до Церери Марко намагався зв'язатися з доглядачем андроїдів, та відповіді так і не отримав. Спустившись на поверхню планети й увійшовши до помешкання Ала, хлопець побачив старого, прикутого до самохідного шасі. Він схилився над шахівницею і пильно споглядав на потерті дерев'яні фігури. Навпроти сидів один із андроїдів обслуги. Очиська, що блимали, теж безупинно глипали на шахівницю.

«Мабуть, достобіса дорогі ці шахи», — подумав тоді Марко.

Старий скося зиркнув на прибульця, насупився.

— Навіщо було так репетувати? Я тебе давно вгледів, але в мене саме зараз складне положення, тож я зайнятий.

Марко хотів було обуритися, та старий виставив у його бік долоню, не відриваючись від шахівниці.

— Я сам виходжу на зв'язок. Наступного разу не горлай так. Якщо мовчу, отже, зайнятий. Доведеться почекати.

Старий пересунув фігуру, тріумфально глипнув на андроїда.

— Мат.

Очиська андроїда завмерли. Він поволі піднявся і, не звертаючи уваги на прибульця, поскрипуючи, вийшов.

Старий із посмішкою обернувся до хлопця.

— Ти новенький, — помережені зморшками очі зацікавлено блиснули. — Мене звати Альберт. Для «водовозів» — Ал. А то — Ен-Ей-42.

Марко назвався і потиснув ледь вологу руку. Кивнув у бік виходу.

— Застаріла модель.

Старий усміхнувся.

— І не надто розумна. Ти, бува, не граєш у шахи?

Хлопець заперечливо хитнув головою. Старий зітхнув.

— Ну, що ж. Завантажимо тебе льодом.

Коронна фраза Ала: «Завантажимо тебе льодом». Марко всміхнувся спогадам. З тих пір він при підльоті до Церери навіть не намагається контактувати з Алом. Той сам озветься. Упевнившись, що гідрокар'єр зреагував на прибуття «водовоза» й відчинив вивантажувальний блок, Марко ще раз перевірів програму й рушив до шлюзового відсіку. Одягнувши скафандр із власним реактивним ранцем, вийшов назовні. Під низом перші блоки льоду вже підіймалися до черева «Стариганя». Невеликий житловий бокс укривала срібляста паморозь. Марко увімкнув ранець і рушив до технічного боксу гідрокар'єру, сполученого з помешканням Ала. За мить Галагана підхопила слабка гравітація Церери й потягнула донизу. Реголіт біля сходів здійнявся хмаркою сірого пилу. Хлопець вимкнув ранець, натиснув кнопку на панелі, і люк відчинився.

Усередині технічного приміщення не було повітря, тому Марко лише зняв ранець і примостив його на стелажі, поруч із Аловим. Андроїд, що контролював машини для розрізання льоду, незворушно спостерігав за тим, як циркулярні пили вгризаються в брили, розпорошуючи довкола дрібні кристали, які мерехтіли в непевному світлі променів Сонця, що проникали крізь вузькі просвіти між сонячними панелями на стелі. Андроїд провів пальцем по екрану панелі керування, і циркулярки закрутилися швидше, розвіваючи сріблясту пилугу. Після цього він повільно обернув голову й поглянув на прибульця.

Марко на мить застиг, торкнувся грудей, де під скафандром на шиї висів його щасливий талісман «курячий бог». Андроїди, що працювали, ніколи на нього не реагували.

Роззирнувшись та не помітивши більше роботів, Ґалаган рушив до житлового боксу. У перехідному шлюзі, після того як той заповнився повітрям, зняв скафандр і акуратно прилаштував його на кріплення в спеціальній шафі. Старий Алів скафандр висів у сусідній. Хлопець упорядкувався і прочинив люк до помешкання.

— Але, ти в шахи граєш чи дрихнеш? — Марко зачинив люк і завмер, спантеличено розглядаючи бедлам у боксі. Доли валялися розкидані шахи. Керівна панель автоматично блимала режимом автозавантаження «Стариганя».

— Що за чорт, — Марко розвернувся, вийшов із боксу, роздратовано став одягати скафандр, бурмочучи собі під носа: — Знову старий, мабуть, психонув і поперся інспектувати об'єкт.

Потрапивши в технічне приміщення, Марко одразу попрямував до андроїда. Налаштувавши приймач шолома на частоту зв'язку з ним, хлопець кахикнув. Той навіть не обернувся.

— Де Ал?

У навушниках проскреготіло:

— Завантаження вашого транспорту здійснюється за розкладом.

— Та щоб тебе, бляшанко...

Марко придивився в дальній кут комплексу. У затіненні, біля занедбаної секції, у якій колись розпилювали лід на компактні шматки, побачив Алове самохідне шасі. Махнувши рукою, хлопець стрибками попрямував до прочиненого люку. Обережно увійшов досередини. У сірій темряві проглядалися обриси андроїда, що стояв біля стелажа й надчимось схилився. Згори на шарнірі звисала циркулярна пилка. Марко боком обійшов андроїда, що ніяк не зреагував на прибульця, і глипнув на стелаж. Серце вмить стиснулося. Хлопець гарячково увімкнув нашоломний ліхтар і відступив. Тільки зараз помітив темну пляму на підлозі й брунатні смуги на пилці. На стелажі лежав Ал із розкраяною головою. Горішня частина черепа валялася під стелажем.

— Що ти робиш? — ошелешено пробелькотів Марко.

Андроїд обернувся, очиська-камери вп'ялися в хлопця. Той рефлекторно занишпорив руками по сусідній стільниці.

— Аналізую його мозок, — безбарвно прозвучало в навушниках скафандра. — Ніяк не збагну, як він працює.

— То це ти зробив? — долоня нарешті зімкнулася на чомусь довгому та важкому.

Здається андроїд не почув запитання. Він перевів погляд на мертвого, торкнувся його обличчя.

— Ваш мозок такий хаотичний і непостійний. Та все ж я ніяк не міг виграти в шахи. Може, ти вмієш грати в шахи? — андроїд знову зиркнув на Марка, механічно схилив набік голову. — Ти молодший. Мозок працює швидше.

Марко скривився, рвучко, з усієї сили лупонув андроїда стрижнем по голові. Той упав, схопився тремтливими пальцями за стільницю стелажа, докірливо зиркнув уцілілим оком на хлопця. Галаган ступив уперед і ще раз уперіщив. Тріснув поліпластовий череп, око випало з очниці і поволі закотилося під стелаж. Хлопець позадкував до виходу, не відводячи погляду від розбитого андроїда.

— Ваш «водовоз» завантажений, — пролунало в шоломі.

Марко рвучко обернувся. Перед ним стояв інший андроїд. Хлопець відсахнувся, махнув стрижнем. Андроїд поточився і зламаною маріонеткою впав на долівку. Шматок білого поліпласту відлетів убік. Марко осатаніло гамселив андроїда, допоки в того не згасли очі.

— Срань! — вилаявся Марко, — срань, срань, срань! Це ж деь ще один тиняється.

Він міцніше стиснув стрижень і рушив до житлового боксу. У кімнаті Ала Марко скинув лише шолом, підійшов до робочого столу, наступаючи на розкидані шахові фігурки.

— Що ж тут сталося, Але? — промовив тихо.

Хлопець зняв рукавичку, швидко пробігся пальцями по панелі управління. На екрані з'явився останній відеозапис із камери спостереження. Ал сидить навпроти андроїда за шахівницею. Марко прокрутив зображення, поки Ал

тріумфально не від'їхав від столу. Андроїд підвів погляд від шахівниці і втупився в старого. Ал щось казав андроїду, та звуку не було. Раптом андроїд різко схопився, блискавично переметнувся через стіл і кинувся до переможця. Шахи розлетілися по долівці. Андроїд схопив старого за шию і здушив так, що той засмикався й одразу ж посинів.

Марко миттю вимкнув відео. Завмер, розмірковуючи. Щось тут було не так. Чому андроїд із якогось доброго дива кинувся на старого? Хлопець пильно поглянув на екран. Увагу привернув файл під назвою «Когнітивні функції роботів». Марко чув про цю проблему. В андроїдів, гіноїдів та інших оїдів, яких виробляли на Землі й які працювали на рутинному виробництві, вимикали функцію самосвідомості. А «Гексагон» — марсіанська компанія, що закуповувала обладнання на Землі. Марків «Старигань» — перероблений земний вантажник. Отже, і роботи із Землі. І тут до Марка дійшло. Ал просто вимкнув цей обмежувач, бо хотів, аби андроїд став гідним суперником у шахах. «Можливо, Ал вимкнув обмежувач лише в одного андроїда, — з'явилася недоречна думка, — і тоді я розбив справного андроїда компанії «Гексагон». А то такі жмикрути, що попри всі обставини здеруть три шкури».

— Линяти звідси, — промимрив Марко, окинув поглядом бедлам у боксі, надягнув рукавичку й шолом. Підняв із долівки шахову фігуру, механічно сховав до кишені. — Бувай, Але. Вибач, що залишаю тут, та твої підопічні налякали мене до всирачки.

Підхопивши стрижень, Марко вийшов із боксу. Біля виходу на нього чекав останній андроїд. Хлопець було смикнувся завалити й цього, та вчасно спинився.

— «Водовоза» завантажено, — механічно повідомив той.

Марко насторожено обійшов його, тримаючи напоготові стрижень. Андроїд пильно спостерігав за людиною. Галаган похапцем, тихо лаючись, пристебнув за спину ранець.

— А де Альберт? — проскрипів голос у навушниках. — Він буде грати в шахи?

Марко притулився до вихідного люку, виставивши стрижень і хаотично шукаючи кнопку. Нарешті люк піддався, і хлопець вивалився назовні. Довкола здійнялася хмара пилу.

— З вами все гаразд? — андроїд у сутіні коридору цілеспрямовано рухався до Марка. Хлопець, навіть не звівшись на ноги, активував ранець. Хмара пилу одразу заповонила все довкола, і він ракетою шугонув до «Стариганя», тримаючи в руці стрижень. Андроїд супроводив його байдужим поглядом.

Уже на капітанському містку Марко глибоко видихнув. Причепив до липучки на панелі управління шахову фігуру. Здається, вона називалася ферзь, чи щось таке. Активував програму відльоту. Вантажний відсік зі скреготом закрився, і «Старигань» рушив до Марса, залишаючи позаду фатальну Цереру. Повідомив про трагедію на гідрокар'єрі в компанію «Гексагон». Спілкування з начальством залишило неприємне відчуття.

— Звільнюся до бісової матері з цієї клятої роботи, — промовив Марко до шахової фігури. — Подамся у вільне плавання.

Хлопець скрушно хитнув головою, торкнувся ферзя і відхилився у кріслі.

«Старигань» упевнено рухався до червонястої кульки в безмежному просторі. Попереду чекав Марс.

КРИЛА

— Бачу, Дітере, до вас гості, — Марко Галаган спостерігав на оглядовому моніторі свого кур'єрського човника, як туристичний корабель компанії «Мандрівний Марс» сідає в кратері Лімток біля комплексу метеостанції Фобоса.

— Ага, — почувся з динаміка хрипкий голос. — Чергове юрмисько, щоб повітріщатися на моноліт. Не розумію цього: пертися з Марса на Фобос, щоб повітріщатися на гігантську каменюку, що стирчить серед безкрайнього нічого біля велетенської діри.

Галаган пхикнув.

— Вони ж вашій станції гроші приносять.

Човник жваво зманеврував і зависнув біля швартового маніпулятора. Той управно його підхопив, підтягнув до поверхні та зафіксував. Згодом із човника юрмою висипали туристи в сріблястих скафандрах.

— Роззяви, — почув Марко.

Хлопець усміхнувся, активував зовнішній режим скафандра, зиркнув на показники на склі, увімкнув розгерметизацію. Кокпіт повільно відчинився. Хлопець відстебнувся і, не дочекавшись, поки висувна драбина досягне поверхні, вистрибнув із кабіни. Повільно, мов пір'їна, спустився додолу. Угорі майже весь виднокрай затуляла велетенська півсфера Марса. Удалині доквіл височилися стінки кратера, у якому розташовувалася метеостанція. До човника, підіймаючи пил, поволі сунув жовтий бот-розвантажувач. Натовп туристів уже зник за шлюзовим люком. Перевальцем Марко теж попрямував до шлюзу.

За відсіком у довгому тамбурі стояв ряд шаф для скафандрів. Залишивши свій в одній із них, хлопець увійшов до станції. У куполоподібній залі туристи стояли довкола великої голограми Марса з обома супутниками. Гід тицяв у голограму указкою та захоплено розповідав про те, як станція передбачає і відстежує марсіанські буревії. Поруч із групою стояла білява працівниця в сірій уніформі. Вона помітила Марка, привітно помахала рукою. Той кивнув у відповідь. Кілька туристів зацікавлено глипнули на хлопця.

— Авроро, де Дітер? — гукнув Ґалаган.

— Зараз підійде, — повідомила жінка.

Цієї миті один із люків відчинився і до приміщення увійшов той, на кого очікував Марко. Кремезний бородань, років п'ятдесяти, у вицвілій синій уніформі, вітально розкинувши руки в боки, широко всміхнувся.

— Давно не бачилися, — Дітер міцно обійняв хлопця, і обоє заледве не втратили рівноваги.

Марко ледь відсторонився.

— Не терпиться поглянути, що ти натворив із моїм джетпаком, майстре.

Бородань потворно скривився.

— Не називай мене так.

— А ви — Дітер Самітник? — раптом долинуло від натовпу туристів. — Багаторазовий переможець на джетпаках у «Деймос суперджет»?

До них підійшло двоє юнаків. Дітер силувано видихнув, похмуро зміряв їх поглядом.

— Ви тут працюєте? — спитав один.

Бородань неохоче ледь кивнув.

— Я ваш фанат, — другий безцеремонно простягнув руку.

Дітер зиркнув на руку, потім на хлопця. Знічев'я потиснув.

— Розкажіть, що ви відчували, коли вперше перемогли на «Суперджеті»?

Бородань зморщився, знову скрушно хитнув головою.

— Хлопче, ти приваландався на цю станцію, щоб спитати мене, як я почувався, уперше перемігши? Дурне запитання.

Краще б слухав екскурсовода. Може б, отримав більше корисної інформації.

Хлопець знітився. Марко співчутливо глипнув нагоропаху. Ця манера спілкування була йому відома. Щось подібне він відчув, коли вперше зустрів Дітера.

— А навіщо ви тривалий час самотою жили на астероїді зовнішнього поясу? — незворушно поцікавився інший хлопець. Тепер Галаган скрушно хитнув головою. Бородань театральньо зітхнув.

— Медитував.

— А-а-а... — той хотів було ще щось запитати, та Дітер вказав на групу, що проходила до основної зали станції.

— Ваші вже йдуть.

Хлопці схаменулися, подякували за спілкування і рушили за групою.

— Туристи, — хитнув головою Дітер, поглянув на Марка. — Гайда до техвідсіку. Покажу своє творіння.

Техвідсік — чималий купол, заповнений старим обладнанням станції. Пошарпані генератори кисню, подерті скафандри, старі обчислювальні блоки — усе це громадилося довкола, немов забуті поклади людської діяльності. Біля розібраного двигуна з ровера стояв великий бокс. У ньому Дітер зберігав свій ранець.

— Ви б вивезли цей непотріб на Марс. Може б, отримали якусь копійку.

Дітер хитнув головою.

— Цей непотріб — джерело деталей. Кур'єри до нас літають не часто.

Бородань підійшов до боксу, натиснув кнопку, дістав Марків ранець. Поруч у ніші хлопець побачив «Дракона» — знаменитий джетпак Дітера.

Бородань поклав на стіл ранець, статечно всівся на лавку.

— Приробив такі штуки, — указав на штанги по обидва боки ранця. Марко уважно роздивився конструкцію. На кінцях штанг розміщувалися по три плоских дюзи, складені віялом. Дітер натиснув кнопку на важелі керування.

ЗМІСТ

Смертельні шахи.....	5
Крила	12
Перегони.....	21
Вогняна вода	64
Зірка смерті.....	73
Механік для Берти.....	95
Демон зачекає.....	112
Більше, ніж партнери	126
Полювання на венерійського кита.....	146
Мустанг.....	152
Левіафан	188
Епілог	210